

Het beelddenkend kind in de problemen

Hoe denkt u eigenlijk? In woorden, in beelden? Is het meer kinesthetisch, voelt u wat u denkt? Of ruikt en proeft u wat u denkt? Vindt u dit een gekke vraag? Iedereen denkt toch op dezelfde manier? Of niet soms? Nee dus. Het is een wijdverbreid misverstand om te denken dat ieder mens dezelfde denkstrategie heeft. Dat misverstand is wellicht één van de oorzaken voor leerstoornissen'. Iemand die niet in de gelegenheid wordt gesteld om op zijn eigen manier te denken kan daardoor aardig in de war raken. Waardoor hij of zij emotioneel geblokkeerd kan raken. Een van de manieren om te denken is het zogenaamde 'beelddenken': een veel voorkomend verschijnsel dat op zich niet tot een leerstoornis hoeft te leiden.

Iemand die in beelden denkt kan heel intelligent zijn. Het is een hele snelle manier van denken: in één beeld omvat je het hele probleem. Het lastige is dat je dat beeld niet zo snel in woorden, zinnen of cijfers kunt omzetten. Het ontbreekt de beelddenker nogal eens aan geduld: het volgende beeld vraagt alweer de aandacht. Ook weet men vaak niet waar men moet beginnen. Op school is dit vaak de aanleiding tot een reeks problemen. Als er dictee wordt gegeven heeft het beelddenkende kind direct een plaatje van de zin in het hoofd. Maar de bijbehorende woorden is het vaak direct kwijt. Het beeld vraagt alle aandacht. De overstap naar woorden is te groot. Vaak ergert men zich aan het fantaseren, men vindt het kind een dromer.

Beelddenken is een praktische, zinvolle manier van denken die men zeker niet moet afluken. De meeste mensen denken behalve in woorden en zinnen ook in beelden. Maar dan zijn die beelden een ondersteuning van de zinnen. De beelden laten zich zonder moeite in zinnen vertalen. Een beelddenkend kind daarentegen zal bij een dictee bij voorkeur een beeld krijgen van de zin en niet weten hoe je de afzonderlijke woorden op papier krijgt.

Het antwoord 'voor ogen'.

Waarom kan men de beelddenker herkennen?

In het algemeen is de volwassen beelddenker een opgewekte persoonlijkheid, die bijzonder creatief en vindingrijk kan zijn. Beelddenkers zien vanuit hun wijze van denken de oplossing van moeilijke of ingewikkelde situaties. Zij hebben het antwoord als het ware 'voor ogen' en kunnen zodoende vaak goed organiseren. Soms maken zij een wat trage, slome indruk door hun naar binnen gekeerd gedrag, want alles moet eerst bekeken worden voordat zij in taal

kunnen reageren. Stoor hen niet op zulke momenten, want juist dan zijn zij hard aan het werk, terwijl het net lijkt of ze niets doen en niet echt met de omgeving meewerken. Veel beelddenkers hebben zogenaamde woordvinding moeilijkheden.

Ze zeggen vaak 'dinges' en 'die' en 'dat' en geen mens weet waarover ze het hebben. Het beeld dat zij hebben verdringt het woord; zij moeten het beeld opzij zetten om het woord letterlijk te kunnen vangen. En dan nog dekt het woord niet het beeld dat zij zagen. Probeert men hen te helpen door een woord aan te reiken, dan wordt er soms kribbig gereageerd, omdat hulp hen nou eenmaal in de war brengt en -zoals ze zelf zeggen- door hun oorspronkelijk beeld heen loopt.... Niet alleen als kinderen, maar ook als volwassenen hebben zij veel moeite zich aan de gangbare normen te houden. Ordenen is hun zwakke punt, zij zijn vaak bijzonder dankbaar als een ander de zaak weer op orde brengt.

Als peuter en kleuter vallen de beelddenkers soms op door:

- hun late spraakontwikkeling of langdurig gebroken spreken;
- het opbouwen van een heel eigen woordenschat, die wel gedeeltelijk overeenkomt met het geëigende woord, maar waar zij iets persoonlijks aan toevoegen;
- de paniekreacties op onverwachte momenten, de driftbuien bij verstoring van hun spel;
- het automatiseren van bepaalde vaardigheden: het bewaren van het evenwicht, het leren lopen vraagt meer tijd dan bij de meeste andere kinderen. Zij eten liever met de handjes dan met lepel of vork.

Op school zijn de meeste leerkrachten bijzonder op deze kinderen gesteld. Het zijn meestal lieve, stille kinderen, die doodstil kunnen luisteren en zeker in de eerste jaren geen last veroorzaken. De leerkracht in de onderbouw noemt hen wat speels, maar meent dat het later wel goed zal gaan. Er lijkt geen vuiltje aan de lucht te zijn als deze kinderen het meer systematisch gerichte onderwijs binnenstappen. Voor enkelen is dat ook zo, helaas niet voor allen. De eerste maanden verlopen meestal ongestoord; deze kinderen zijn meesters in het zich aanpassen en zorgen ervoor niet op te vallen. In deze periode ontstaan de eerste problemen met lezen. Later kunnen zij ook stagnaties vertonen met taal.

Schrijven lukt ook niet echt goed en soms hebben zij ook moeite met rekenen. Bij het schrijven kost het hen meer dan gewone inspanning om de lettervormen te automatiseren, de letters rollen nooit vanzelf uit hun pen. Bij het lezen verdringen de beelden de woorden.

Vanuit de beelden wordt de tekst als het ware vertaald naar wat er zou kunnen staan. Bij het opschrijven worden de woorden zacht mompelend gespeld en is het moeilijk de letters in de juiste volgorde neer te zetten. Thuis en op school heeft men de indruk dat dit kind wel kan leren maar lui is of niet genoeg zijn best doet. Dat is wel het laatste wat men de beelddenkers mag verwijten: het zijn doorgaans harde werkers, die van doorzetten weten, ondanks de soms geringe resultaten.

Geen touw aan vast te knopen

Thuis vallen deze kinderen op door de ingewikkelde manier waarop zij hun belevenissen vertellen. Er is vaak geen touw aan vast te knopen. Het vergt veel tijd en geduld hun verhalen aan te horen en te ontwarren.

En natuurlijk blijven de regels moeite geven. Vaak omdat zij denken dat zij gedaan hebben wat ze alleen maar dachten! Over het verwijt: "Nu heb je alweer je jas op de grond laten liggen!" zijn ze oprecht verbaasd; zij hebben toch zelf gezien dat ze hem ophingen! Helaas was dat geen werkelijkheid. Er is nog een andere oorzaak voor ongedisciplineerd gedrag: Mensen maken afspraken met een ander, een instantie buiten zichzelf: die ander is er voor de beelddenker niet; levend in de eigen binnenwereld wordt de buitenwereld voor hen geen werkelijkheid. Het zijn en blijven echte vrijbuiters.

Ook doet het probleem zich voor dat de beelddenkers het begrip 'tijd' op heel eigen wijze ervaren. Zij leven als het ware in de oneindigheid en menen altijd meer tijd ter beschikking te hebben dan er feitelijk is. Ze ondernemen daarom veel te veel en verkeren voortdurend in tijdnood. In gedachten leek het zo leuk, maar de werkelijkheid bleek anders te zijn.

Beelddenkers zijn herkenbaar, doordat zij naar boven kijken wanneer ze nadenken.

Als wij het bovenstaande in ogenschouw nemen zien wij het volgende beeld:

- het verkeerd begrepen worden;
- hun kinderlijke gedrag, het 'bomen' van de puber ligt hen niet, ze gaan liever wat doen;
- ze kunnen helemaal opgaan in een hobby die uit de hand kan lopen, waardoor ze ermee moeten stoppen;
- de hoge verwachtingen die zij van hun prestaties hebben en die dan altijd tegenvallen. Zij hebben het toch goed geleerd? Vol zelfbeklag komen ze thuis: de onvoldoende is een hen persoonlijk aangedaan onrecht;
- de moeite die zij hebben om een probleem uiteen te rafelen, te analyseren, de zaken op een rijtje te zetten. Doorzien zij een kwestie, dan is het probleem goed en gauw opgelost. Ontbreekt het hen aan kennis en inzicht dan doen zij maar zelden een poging die leemte op te vullen;
- slordig, altijd te laat, zich steeds tekort gedaan voelend, soms erg rumoerig als de pet goed staat, vol zonnige verwachtingen, snel in paniek als het niet lukt, kunnen zij de stemming thuis grondig bederven.
- in de vakantie zijn het onze gezelligste kameraden, vol plannen en energie. Maar o wee als de school weer dreigt. Dan slaat de stemming als een blad aan een boom om en wordt het pas goed duidelijk hoeveel energie deze kinderen in het leren moeten steken om maar een mager resultaat te halen.

Volgens hun eigen stijl

Wat moet er gebeuren om deze kinderen zonder kleerscheuren hun schooljaren door te loodsen?

Belangrijk voor deze kinderen is te onderkennen dat zij beelddenkers. Op zich is er niks mis met beelddenkers. Zij hoeven niet dyslectisch te zijn. Wat is het probleem voor een beelddenkend kind dat wel dyslectisch is? De volgorde van de letters heeft geen enkele betekenis voor hen, het woord heeft alleen als 'plaatje' een betekenis. Het kind heeft geen goed geheugen voor het gedrukte of geschreven woord, daarom ontwikkelt het zijn eigen systeem. Hierdoor ontstaan vaak moeilijkheden.

Binnen het bestaande onderwijs zal het kind dat via zijn eigen systeem leert lezen nooit binnen dezelfde tijd als de anderen klaar zijn. Bovendien zullen de cijfers nooit hun

werkelijke kennis uitdrukken. Jarenlang blijven zij, ondanks hun grote werkkraft, ondergewaardeerd.

Toch kunnen ook deze kinderen leren lezen op een manier die hun eigen stijl recht doet. Dat kunnen we doen door Kernvisiemethode toe te passen. Het kind leert vanuit de eigen beleving een techniek aan, die er voor zorgt, dat er orde en overzicht in het hoofd ontstaat. Door deze rust- en overzichtbeleving ontstaat er bij het kind ruimte, waardoor het lezen en schrijven meer vanzelfsprekend wordt. De zwakke kanten van het geheugen worden versterkt en de onderliggende samenhang verbeterd. We moeten een beelddenker niet volgens onze manier van denken proberen te leiden, zo brengen we hem op dood spoor. We moeten de dyslectische beelddenker leiden volgens zijn eigen kwaliteiten. Hem leren zijn beelddenken bewust te hanteren. Het leert een woordbeeld te creëren en dit bewust op te slaan in het geheugen. Het resultaat is, dat een praktisch onvermogen vrijwel onmiddellijk in een vermogen overgaat.

Alle bestaande methoden richten zich op het proces van het lezen en schrijven en niet op het kind waaraan dit proces zich voltrekt. Een goede voorbereiding voorkomt heel veel problemen. Een kleuter moet als het ware de boekdrukkunst weer uitvinden. Heeft hij niet de gelegenheid al jaren voor er echt gelezen wordt met letters te spelen, dan kan de leesles hem overvallen. Spelen met letters, stempelen, eventueel 'schrijven' kan al gedaan worden voordat een kind echt leest. Zonder druk, zonder prestatiedwang. Schrijven, in de zin van losse letters neerleggen of stempelen of zelfs echt schrijven gaat aan het lezen vooraf. Dit hoort zelfs bij de gezonde nabootsingdrang van een kleuter.

Het 'schrijft' als het vader of moeder ziet schrijven. Als het de ouders nooit ziet schrijven of lezen dan is het de taak van de school om die leemte eerst op een ongedwongen manier aan te vullen. Menig dyslectisch kind leest op grond van zijn communicatievermogen.

Een beelddenkende onderwijzer: "Een wijze van lezen zoals ikzelf doe: het is een wijze van lezen volgens een kijk, raad en spelsysteem. Zelf noem ik het 'loerend lezen', terwijl ik, en veel anderen met mij, met een schuin hoofd naar de tekst kijk. Ik wéét wat er staat zonder dat ik echt léés wat er staat.

Een zuiver begripsmatig lezen met alle voor- en nadelen van dien. Het kan razend vlug gaan, maar de helft wordt niet 'gezien'. Het grootste gedeelte wordt direct als kennis opgeslagen in wat de wetenschap het 'lange termijn' geheugen noemt. Het geheugen voor de parate kennis, dat voor het onderwijs zo belangrijk is, slaat te weinig op. Passieve kennis is er meer dan voldoende, maar actief is er weinig voorhanden en zo worden wij onder de dommerdjes geschaard en zo ervaren wij onszelf meestal ook".

We gaan het beelddenkende dyslectische kind dus versterken met zijn eigen kwaliteiten. Door de kinderen te ontlasten van de druk van netjes schrijven en het gebruik van hulpmiddelen, leren de kinderen veel gemakkelijker spontaan hun gedachten in geschreven taal omzetten. Veel beelddenkers blijven soms jarenlang in spellend lezen steken. In de gewone ontwikkeling is er een herinnering van het geschreven woord tot stand gekomen, die verbonden is met de herinnering aan het gehoorde woord en dus door het gehoorde woord kan worden opgeroepen. Bij dictee wekt het gehoorde woord dus de herinnering aan het geschreven woord op.

'Innerlijk oog'

En dit geschreven woord, dat wij met ons 'innerlijk oog' vóór ons zien schrijven wij over. Bij beelddenkende kinderen kan het gehoorde geen voorstelling bij het geschrevene oproepen, omdat er geen voorstelling van het geschrevene is. Het schrijven gaat bij hen als volgt: Als zij een woord horen ontleden zij dit gehoorde woord in letters door middel van de eigen articulatie; de door hen gearticuleerde letters doen de letters opduiken. Letter voor letter worden de schrifttekens opgeschreven. Het is duidelijk dat deze manier veel tijd vraagt maar ook meer fouten zal opleveren. Woord-klankbeeld en woord-schriftbeeld dekt elkaar lang niet altijd.

We kunnen helpen door een woord in zijn geheel juist te geven. Een woord dat verkeerd wordt geschreven is op een bepaald moment verkeerd in het hoofd terecht gekomen. Door een coachende vraagtechniek, kan het kind het verkeerde woord uit het hoofd halen om vervolgens het juiste, vernieuwde woord erin te plaatsen. Hierna schrijft, het kind, dit woord nooit meer fout. Wij noemen dat "in het hoofd leren" Door hen op bewuste wijze, deze

techniek, te laten oefenen leren zij zich een eigen nieuwe leerstrategie aan, die wél voor hen werkt.

Het grote probleem van beelddenkende kinderen is het hanteren van de volgorde. Alles tegelijk en door elkaar, dat is hun lust en hun leven. De lessen mogen dan ook niet saai zijn. Ze houden van actie en bovenal moet die activiteit voor hen zinvol zijn. Het is daarom zo belangrijk dat zij werkelijk leren lezen: niet radend, niet op de inhoud vooruit lopend, maar gewoon lezen wat er staat.

Samenvattend kan gesteld worden:

- de hulpverlening in principe, waar mogelijk, laten aansluiten bij de eigen oplossing van het kind;
- de omvang van de leerstof waar mogelijk beperken zodat de grondbeginselen worden ontdekt;
- de leerstof zo eenvoudig mogelijk aan de orde stellen, alle extra complicaties vermijden, bijvoorbeeld uitgaan van een beperkte basiswoordenschat;
- regels zelf laten ontdekken en nooit meer dan één regel of moeilijkheid tegelijk aanleren;
- ruimschoots de tijd nemen, veel geduld opbrengen, maar ook rustig disciplineren en haalbare eisen stellen.

Tenslotte: Geniet van het anders zijn van deze kinderen!